

САМУР

№ 1 (143) 2003-йисан 31-январь

1992-йисан январдилай акъатзава

Мас 1000 манат

ШИЙИВИЛЕР

ВЕРЕВИРДЕР АВУНА

Алай йисан 27-28-январдиз Минсқда Аслу Тушир Девлеттин Ківатлалдин векилри ва кыл ақыннадай ксари 1941-1945-йисара кылес феи Ватандин Чехи дяведин 60 йисан юбилейдиз талукъарнавай мярекатдал юбилейдин программадин проектдин винел мад гылера ківалах хъувуна.

Идалай гъейри абуру гъа девлеттин кылелрин советди къабулнавай къарадикай веревирдер авуна. И къарадай малум жезвайвал, юбилейдин вахтунда дяведен ветеранриз "1941-1945-йисарин Ватандин Чехи дяведа гъалибвилин 60 йис" медаль гуда, абурун парад тешкилда ва маса тедбирап кылес тухуда.

МАДНИ ГУДА

Цинин йисан эхирдалди дяведа чпел залан хирер хъайи ксариз гун патал фикирда күнвай автомобилрин цийи партия Бакудиз гъиди. Республикадин талукъ краихъ галаз машгъул министр Али Нагиева малумат гайвал, ветеранриз машинар акатайвал вая, нубатдалди гурвал я.

Алай йисан январдин вацран сифте кылера Къарабагъдин ва Ватандин Чехи дяведен ветеранрикай 140 касдиз "ОКА" автомобилар гана.

ТАТУГАЙВИЛЕР ХЪЖЕДАЧ

Азербайджандин Зегъметдин ва Агъалия Социальный Жигъетдай Хузвай Министерстводин кыл Али Нагиева баян авурвал, цинин йисан эхирдалди республикадин вири районра пенсия вугудайла автоматизациядиян рекъикай мен - фят къачурвал я. Гъелелиг и система Бауда ва Сумгaitda кардик кутунва. А.Нагиева лугъузайвал, цийи система виринар кардик акатайла пенсияр вугунихъ галаз алакъалу вири тату-гайвилер арадай акъатда.

Къвери йисуз жеда

Чи республикадин образованидин министр Мисир Марданова муаллимринг аттестациядихъ галаз авсиятда вичин фикирар ачухарнава. Адан фикирдалди, аттестациядихъ галаз алакъалу яз къенкъве са къадар просвещенидин крат кылес тухвана кланзана. Аттестация гъа и крат күтаягъ хайдалай къулухъ, 2004-йисуз тешкилиз жеда.

БЕНЗОЛ ТИМИЛАРДА

Азербайджандин Нафтадинни Химиядин Институтдин ківалахдарар автомобилар паталди бензиндин состав мадни хъсанардай рекъер жағуриз алахънава. Абуру фагымза - вай рекъелди бензиндик квай бензолдин къадар 5 процентдив агакъна тимилиариз жеда.

Институтдин талукъ лабораториядиз регъбервал гузай Азада Гъусейновади лугъузайвал, и кар къилиз акудун патал тукъурунавай цийи программади чи республикадин дүньядин стандарттрив къадай бензин гъасилдай мумкинвал гуда.

"САМУР"ДИН 11 ЙИС ХЪАНА...

Гъа ихътин ушшар тівар алас "Самур"дин 2002-йисан 25-январдиз акъатай тилитда чна келдайбуруз газетдин гъаларикайни чи четинвилерикай ма-лумат ганай ва "мад чна квевай газетдиз күмек гун тілалаб хъийидач" лагъанай. Амма чи бубайрин са-ягъда "Вацу чил атұда, гафуни - итим", "Гафуни гапурдилай залан херда", "Якы атұдач, гафуни атұда" лагъанай чна. Ингъе, вацлари чилер атлана, гафари итимар атланач. Чи гапурди садални хер авунач. Чи гафари садни атланач. Гъавиляй, - "клави-нвал тахъуй, жеривал хъуй, " - лагъана чнани.

Клави-нвал тахъайвиял газет көриз-царуз акъат - на, келдайбурув 12 вацра анжак 10 тилит ага-къана.

Виликан йисарилай тафаватлу яз, чавай газет вацра садра хъайитлани чап ийиз хъанач...

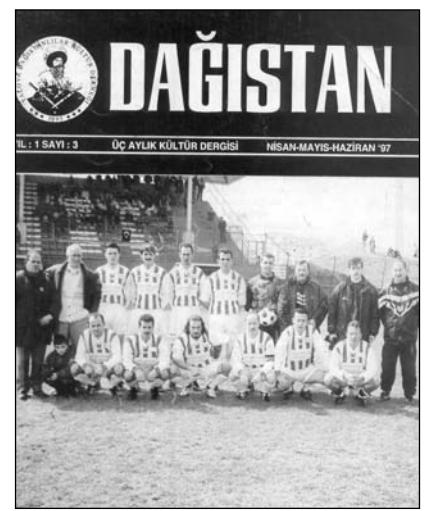
Мад вуч лугъун. Са вахтунда лезгийриз гаф садра лугъудайди тир. Гила клантыла вишбара лагъ, файда авач. Гъа икі, залан пар ялзовая къульзув кас хъиз, ацуқыз-къарагъиз физва чун вилик. Гена чахъ чи лезги рикі, хци рикі авайди. Тахъайтла, фадлай галатна парцин кланник амукъиз тир. Гена чахъ са къве агъзур келдайди авайди. Гъабур паталди эхирда къван, жезмай къван акъудна кланзана чна газет...

"Самур"дин коллектив

ТҮРКИЯДА АКЪАТЗАВАЙ "ДАГЬУСТАН" ЖУРНАЛДИ ЛЕЗГИЙРИКАЙ КХЫЗВА

И мукъвара Гүйчай райондай чи редакциядиз атай Садир Гъамирова чал Түркияда чап жезвай "Дагъустан" журналдин са шумуд нумра ага-къарна. Агъсакъал Түркияда яшамиш жезвай вичин мукъва-къилийрал кыл чу-гана хтанвайди тир. С.Гъамирова лагъайвал, 1996-йисалай акъатзавай и журнал Түркияда яшамиш жезвай вири дагъустанвирин рикі алай журнал я.

Журналдин чинриз вил вегъена чна. Къафкъаздиз, Кеферпатаң Къафкъаздиз, Дагъустандиз, лезгийриз талукъарнавай газаф маракълу материалар жагъана чаз аны. Лезги чалакай, мәдениятдикай, халкъдин адетрикай хупл хъсан макъалаяр кхъенвай. Дагъустанвирин ва лезгийри Ан-карда, Истанбулда, Яловада ва маса чайра тукъурунавай мәдениятдин меркезлерин гъакъиндай ганвай малуматар иллаки рикі шадардайбур я. "Къафкъаздин чалар", "Лезгияр", "Дагъустанвирин югъ къейдна", "Лезги чал", "Балыкесирда мярекат"

хътиң тіварар ганвай макъалайри чи фикир желбна. Журналдин чинриз дагъустанви профессор Альмадуллаев Гульмегамедова тукъурунавай лезги-турк алфавит акурла газаф хвеши хъана чаз. Ватандивай фадлай къакъатнаватлани, Түркияда халий чал рикелай ракъурнавачир

лезгияр паталди и журнал халисан савкъват я.

Са гафуналди, рикі ахъайдай хабарар авай "Дагъустан" журналдин чинриз. Журналдин нумра-яр чал ага-къарна чи рикелер шад авур күн сағы хъуй, Садир халу!

"САМУР"

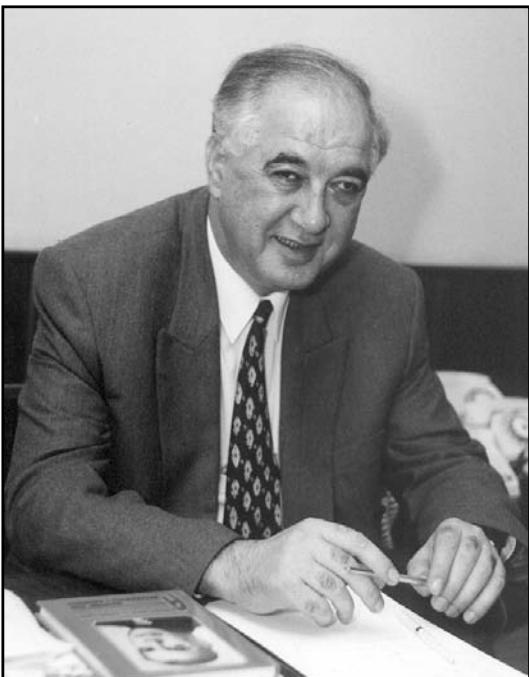
832 ЧАР

2002-йисуз келдайбуруредакциядиз 832 чар ракъурна. 2001-йисан рекъемрив гекъигайла чарарин къадар 415 къантимилхъанва. Имни себесуз түш. Газет виликан дилай битилиттимилакъатна вакъелдайбурун чарар чапдай мумкин вилерни тимилхъана. Ятани редакциядикъе цепатан улквейрай газаф чарар къачунва. Интернетдалди "Самур" диз 200-далай газаф чарар ракъурнава.

Гаф лагъайданди я, кар-авурданди.

Лезги халкъдин мисал

КҮЕЛЕМДИЛАЙ ГҮЕЙРИ ВАХЬ ВУЧ АВА ХЬИ?
Са күвзуз касдин гаф

ВУЧ АВА ХЬИ?

Юзазва зи рекъер ширид царара, Ава садбур къватиз девлет пешер хьиз. Ктаб къахчун патал гагъ пул авачиз, Я гъаш къахчун патал мез, тул авачиз - Къелемдилай гъейри захъ вуч ава хьи?

Са маса вяде тир а ви жаванвал, Къегъалбур къегъал тир, кагъалбур кагъал. Ахпа са кагъалда тъуна виш къегъал, Амукуна вун вилия нағъвар авахъиз.

Гъар пачагъди сакла таб храз хъана, Бүгътенрин майданда женг чуғваз хъана. Рехи кас, вунни икъл гъалат! кваз хъана, На маса вуч тұна ақыл, алахъиз.

Гунағысуз туш зүнни, чир хъуҳы, ағъсакъал, Зи суал жавабсуз, зи жаваб - суал... Мадни ағъзур патахъ физва эзи хиял, Ава зун фикирни хиял какахъиз.

Шумуд диде къланда зи вилер михъиз, Рикъин цав къунваты ақлай цифер хъиз. Гъеле зун текъена аматы сағъдиз, Низ сағърай лугъун за, хуралай гъейри, Столдлай, къелемдилай, чараплай гъейри!

ЮЗАЗВА ЗИ РЕКЪЕР ШИРИД ЦАРАРА

Азербайжандын президентдин миллисиясатдин месэлайрихъгалазмашгъул же звойдевлетдин советник, чиреспубликадын вирихъалъкаризмукъувай къайгъударвалъалурзай Гыйдаят Оружов гъяк-нит! вар-ванавай хъираг, зари, драматургия. Адан хайдигедизни хайичалазталукъарнавай, рикъик къалабулухкутадай хъинар Къафкъаздавириниз сейлия.

Икъван гагъди Гыйдаят муаллимдин къинарса шумуд чалаз элкъуэрнава. Лезги келдай буру адан къинар хархушдиз къабулзала. Агъадихъган-вайшиираси фетеязлезгич чалаз элкъуэрнавайдия.

ГЫСАБМИР ЧИЗ-ЧИЗ

Кхъенва ашкыидкай, стха, алаз вил, Мадни шумуд ктаб кхъидаты икъл? Вун шумуд чкадлай эгъүннава чил, Яраб мад шумудра эгъүннадаты икъл?

Дүнья пакама хъиз экъу, кубан я, Дустунихъ дуст авай, ярдихъ яр авай. Гъетерин къадарни инсанар къван я, Гысабиз къланда заз гъетер цававай.

Жигъира, ша санал акъатин виниз, Умумурдин чукар я гъар гүнне, къуза, Тамар - зи рикъин яр тұна фин гъиниз, Адан яш чиливай хабар яхъ вұна.

Килиг вун күкүшриз, сувуз, дереириз, Аллагъ, сувни тамир инсан авачиз. Гуыгъуль, вил вегъ чилин къацу чөреириз, Умумурдай физвай къар гысабмир чиз-чиз.

ИХЪТИН КРАР АВА

Ихътин крат ава дүньяда, ихътин; Жув рикъият къаниди клан жедач жуваз. Пишкеш яз умумурни гайиты вичин, Кваз къадач мадни ам, тұна рикъл юзаз.

Ихътин крат ава дүньяда, ихътин; Жув кваз къазвачирдан есир хъанва зун. Я рикъе гъакъазвач, я меще и ашкъ, Жувазни тийижиз са цу канва зун.

Кысметди са легъзе югъ хъиз гысабда, И рекъе гарарни гъавалат я зал. Акъунач гзафбур гъич зи гъавурда, Дипломатри хъиз рахаз яд чалал.

Ихътин крат ава дүньяда, ихътин; Мехъерик пел чурна ацуқдай свас-чам. Тапахъан мұғыннабат жеда фад квачин, Халисан мұғыннабат ахъа тежер гъам.

Ихътин крат ава дүньяда, ихътин...

ВУЧ ХЪСАН!

Вуч хъсан, хъсанвал амазма гъеле, Хъуттульзни аттудай цукъвер жагъида. Ашкъиди вичин шив чуквазваты къе, Манидал илигдай рикълер жагъида.

Вуч хъсан, ашкъидин цай туъхвенвач зи, Чарадаз, ядбуруз мұғыттехни туш зун. Гъеле хъи гзаф пай лагъанвач рикъи, Рикъ алай манийрин, авайвал лугъун.

Къал къаҷуз, алахъиз физвай ятари, Ванерни няметдай къунвайд я жеди. Генг цава экуваль, заз чиз, гъетери Ашкъидин ялаврив хвенвайд я жеди.

Гынкъан цайлапанри авортан мел, Мад къацу чульлера цукъ аквада ваз. Хар гъидай, чулауд тир циферин къилел, Вуч хъсан Рагъ ала, вуч хъсан хъи Варз...

Вуч хъсан, умумур икъл туъкъуэр авунва, Гъар саягъ сад-садав къадайвал ава.

Къуд пад хъсанвилер хъанайты эгер, Чир жечир хъсандан къадир, къадан къин? Къуд пад зи хъанайты гъамни писвилер, Умумур гъализ тежез, рекъиз тир якъин...

Лезги чалаз элкъуэрлди Седакъет КЕРИМОВА Я

РЕДАКЦИЯДИЗ ЧАР ИМ ВУЧТИН КАР Я?

Играли "Самур"! Заз рикъл тәрдай са кардин гъакындау лугъуз къланзала. 2002-йысын 6-иондиз чи республикадын гзаф районда лугъуз тежедай хътиң гужлу марфар къвана. Гъа и марфар себептән патал мадни артых хъана на селди чун яшамиш жезвай Къцар райондин Зиндан Мурғыз хуруын мұғыт тұхвания, рекъер барбат авуна. Зи рикъел хъсандин алама, а ваҳтунда хуъерик галуқыннавай зарар арадай ақыдун патал республикадын гъукуматди шумудни са райондиз, гъакын Къцариз пулун күмекар ганай. Чи райондин паюнкай са къадар чи хуърлени гъалтна. Амма хуруын са карни арадыз атанад.

Авайвал лугъун хъи, мұғыт гъа виликан хъиз чканваз ама ви тұххъуэр хуъвұна арадыз хуун чарасуз я. Вини ви ағъя мъяләр галкүрзовая рөхъ 4 варз алатаидай күлүхъ ағъалийри ви мектебдин аялри чепелай алакъайдал гүнгүнна хутұна. Бес чадын гъукуматдин органды селди хуқурай зарар арадай ақыдун патал хуърұнвияриз вучиз күмек гузвач? Хъсандин фагъым авуртла, хуърұнвияриз абурувай затын тәлаб тийиз киснава. Чун вучиз икъл хъанва? Им вучтин кар я?

Судья МАНЧАРОВ,
Къцар райондин Зиндан
Мурғызин хуруын
мектебдин мұаллим.

ЧІАЛАЗ ТАЛУКЪАРНАВА

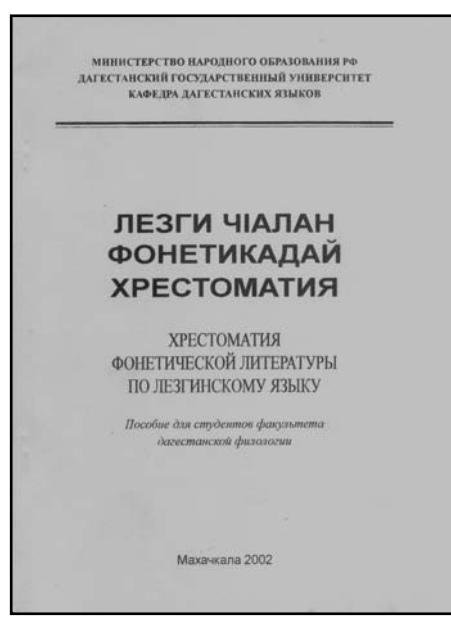
Лезги чалан илимдик лугъуз тежедай къван члехи пай күтунвай филологиян илимдин доктор, профессор Ражидин Гъайдарова тұтыкъуэрнавай, "Лезги чалан фонетикадай хрестоматия" тұвар таб басмадай акъатнава. Им Дағыстандин филологиян факультетдин студенттер паталди гзаф къиметлу къватын я.

Икъван гагъди Р.Гъайдаров - ван чалан илимдиз талукъарнавай 30-далай гзаф ктабар чапдай акъатнава. Абурукай вад монография лексикадиз, пуд морфологиядиз, къвед фонетикадиз ва къедни диалектологиядиз талукъарнавайбур я. Адан гъакын Стіл Сулейманан ва Етим Эминан яратмишунриз талукъарнавай монография басма хъанва. Профессор Р.Гъайдарова гъакын юкъван мектебар, педучилище ва институтар паталди шумудни са учебникар тұтыкъуэрнава.

Чи чалан алимди гъазурнавай алимир 20 илимдин кандидаттар ва пуд илимдин докторар ақатса - ви. Р.Гъайдаров "ДАССР-дин илимдин лайиху деятель" ва "РФ-дин илимдин лайиху деятель" хътиң тұварариз лайиху ақунва.

Цийи ктаб фонетикадиз талукъарнавай къиметлу чешме я. Лезги чал, иллаки адан фонетикадин къурулуш ахтармишиз башла - мишаидалай инихъ 140 йисалай алатнава. Мектебра ви вузра лезги чалан тарсар гузни хейлин вахтар я. Исятда чахъ лезги чалан

фонетикадин къетен месэлайриз баҳшнавай гзаф къалахар, макъалаяр, къилдин ктабар хъанва. Илимдин къалахар кхъейдалай инихъ гзаф йисар алатун, гъакын

са бязи маса себебар аваз и ктабар анжак члехи ктабханайра ва къилдин ксарин къватынан къвана. Гъар кткай низ хайитынан, клан ва я герек хайивалди, абур жағызва, иллаки хуруын чайра ахътиң ктабар лап кыт я, бязибур ерли авач (месэла, П.К.Усларан, Л.И.Жиркован, Б.К.Гигинешвили - дин, Е.А.Бокареван ва мсб.). Чалан тарсар гузвай мұаллим-ривай, студентривай и ахтарми-

шунрикай менфят къачуз жезвач. И карди филологиян факультетта къелзавайбур къеве твазва: са патахъай къелунин процесс тайнарзай гъукуматдин стандарттар, чирвилерин дережа тайнардай, адаз къимет гудай тәлабунар гужлу ви артых жезва, мұкыт патахъай къвализ ганвай тапшурғызъар, илимдин къалахар тамамарун патал лазим тир ктабар жағызва. Хуърера яшамиш жезвай заочникар лагъайты, генани артых къеве гъатзала. И гъал ва бязи маса крат Фикирда къуна ақыднавай цийи ктаб къелзавайбур паталди гзаф къиметлу къватын я.

Са гафни авачиз, лезги чалан вири терефар, адаптацияның ктабар къалахар и ктабдик кутун мумкин тушир, идалай гъейри ктабда гъатнавай ахтармишнарни ина къияй-къилиз къвана, анжак чарасуз яз къур чукарин къайдада ганва.

Урус ви маса чаларалди къенвай къалахар лезги чалаз элкъуэрна, чеб чапнавай саягъда, хуъкъур тавуна авайвал, гъалаттарды дүзэр тавуна ганва. "Лезги чалан фонетикадай хрестоматия" да П.К.Усларан, Н.А.Трубецкоян, Л.И.Жиркован, Е.А.Бокареван, Б.Б.Талибован, Р.И.Гъайдаров, А.Г.Гульмегъедов, А.Е.Алексееван ва Э.М.Шейхован, И.А.Абдулжамалов, М.М.Яралиеван, Б.К.Гигинешвили, В.А.Бабаеван, Ш.М.Саадиеван эсеррай чукарилар.

Дувулар галашиб тар,

тарих авачир халъ жеда.

Лезги халкъдин мисал

MƏŞHUR LƏZGİLƏR HAQQINDA BİLMƏDIKLƏRİMİZ

(Əvvəli qəzetimizin 29 noyabr, 28 dekabr 2002-ci il tarixli saylarında)

İlk növbədə kimlerin satqın, kimlerin sədaqəti olduğunu ayırd etmək lazım idi. Lakin bu, asan iş deyildi. Müqavimət hərəkatı veteranlarından bəzilərinin məktublarında və xatirələrində göstərildiyi kimi, Rodezdə yüzlərlə azərbaycanlı ve ləzgi döyüşü var idi.

Bir təsadif həkim Mirzəxanov vəzifəsi aydınlaşdırmağa imkan verir. O, ölen əsirləri basdırmaq və odun tədarük etməkdən ötrü almanın müşayiəti ilə otuza yaxın həmvətənini yaxınlıqla meşəye aparıvə burada beş nəfərin qacmasına şərait yaradır. Qaçanlardan biri yaxınlıqla faşistin silahını elindən alaraq, hitlerçilərə atəş açır. Guya silahlı əsiri nişan alan həkim iki alman əsgərini yere sərir. Faşistlər bunu görmür və yoldaşlarının qaçan əsirlər tərefindən öldüründüyüni güman edirlər. Amma bu vaxt gizlice hadisəni izleyen bir odunçu kapitanın hərəkatını görür və almanın zabitinin formasını geyinmiş adamın antifaşist olduğunu dərhəl anlayır.

Növbəti dəfə odunçu müşədə qəfildən həkimin qarşısına çıxır. Kapitan tapançmasını ona tuşlayıb almanın deyir:

- Əllər yuxarı, partizan!

Odunçu saymazaya qabağa gelir:

- Mən partizan deyiləm, amma sən rus bolşevikisen.
- Məni şərleyirsən?
- Xeyr, buraxdırığın əsirləri partizanların yanına apardığımı bildirmək istəyirəm.
- Deməli, onların adamışan.
- Bəli, onların tapşırığı ilə sizə kömək etməliyim.

Söhbətdən aydın olur ki, alman hərbi hissəsinin yeməkxanasına odun daşıyan bu adam Müqavimət hərəkatının iştirakçı, yerli fransız Tanverdir. Bu faktı yoxlayıb, onun həqiqətən də partizanlara işlədiyinə əmin olandan sonra Tanverdən xahiş edir ki, qaçmış əsirlərdən Rodez kazarmasındakı satqınların adlarını öyrənən və eyni zamanda etibarlı adamları xəbar alsın. Tanverin siyahısında bütün satqınların adı olmadıqdan, həkim qalanlarını özü axtarıb tapırdı. Gizli təşkilat yaratmaq üçün vətənə sədaqəti, siyasi cəhətdən yetkin adamlar lazımdı. Əvvəlcə 12 nəfər bu işə cəlb olundu. Sonra onları sayı 30-ü ötdü. Azərbaycanlılardan hüseynzadə Məmmədov (o, h.Mirzəxanovla birlikdə təşkilata rəhbərlik edirdi), şəkili feldşer Tağı Quliyev və onun həmyerisi Nuru Abdullayev, hərbi həkim Fərzulla Qurbanov (Lənkərəndən olan, bu döyləşcünün adı bəzi mənbələrdə səhvən "Feyzulla" kimi göstərilib), Ağdam rayonundan olan Mərzel Məmmədli, leytenant Vəli Vəliyev, naxçıvanlı starşına Yaqub Əkbərov, tovuzlu Teymur Əhmədov, xızılı Abbas Hüseynov, göyçaylı Xələf Hacıyev, həmcinin respublikamızın digər şəhər və rayonlarından olan leytenantlər Qulu Quliyev, Məmmədhüseyn Yaqubov, həmid Qurbanov, Əli Həsənov, İsmayılov Heydərov, sırvilər Paşa Cəfərxanlı, Əbdülrahman Əliyev və başqları, ləzgilərdən Cənubi Dağıstanın Qurah rayonundan olan hərbi həkim, mayor Məhəmməd Həsənbəyov, leytenant Sultan Hacıyev, sırvı Jumalı Eldarov, Doquzpaşa rayonunun Miqrağ kəndindən Bəralı Ramaldanov, dərbəndli leytenantlar Xanəhməd Xanəhmədov, Nəsrullah Nasrullahov və başqları gizli təşkilatın fəal üzvləri kimi ən çətin tapşırıqları yerinə yetiridilər.

Gizli təşkilatın üzvləri tezliklə məşhur kəşfiyyatçı Klemen de Broverin vasitəsilə Aveyron departamentindəki FFI dəstəsi (onun komandanı Rişar Texellüs ilə tanınmış əfsanəvi qəhrəman polkovnik Bernar Bonafu idi), Qırqori Romanyuk (tərcüməçi) vasitəsilə kommunistlərin FTRF təşkilatı ilə də əlaqə yaratırlar. Bu əlaqələr faşistlərə qarşı mübarizəni dəha da genişləndirməyə və gücləndirməyə imkan verdi. Gələcəkdə bütün əsirləri hitlerçilərə qarşı qaldırmaqdən ötrü kiçik döyləş gruplarının yaradılması qərara alındı. Bu məqsədlə partiyanlarla six əlaqə saxlanılır, silah al-də edildi. 1943-cü ilin oktyabr-novabr aylarında həmin tapşırığı yeri-nə yetirən bir neçə nəfər, şəkili feldşer Tağı Quliyev, leytenant Fügül

Bayramov və başqları hitlerçilər tərefindən güllələnir.

Almanların duyuq düşməsi gizli təşkilatı daha ehtiyatla işləmeye vadır. hitlerçilər onun maşını yoxlamadıqdan silah gətirilməsini həkim Mirzəxanov öz boynuna götürür və bir neçə dəfə "buna nail olur. Amma satqınlardan biri bu barədə almanları xəbərdar edir. Təsədüfən əlibəs qaydan həkimin maşını yoxlananda oradan heç nə tapılmir. Bundan bir neçə gün sonra h.Mirzəxanov partizanların qəfil hückumalarını bəhane edib özü ilə bir neçə hitlerçini da götürür. Yolda komandanlıq tərefindən gizli tapşırıq aldığıni deyərək, mənzil başında fəsistlərə əmr edir ki, hay-kük salmadan maşını silahlı doldursunlar. həmin silahları meşəye gətirib gizlədir. Bu işi gördürəndən sonra faşistlərin dördünü də güllələyir. Atışma zamanı özü də yüngül yaralanır. Kazarmaya qaydandıqda partizanların onlara qəfil hückum etdiyi və yanındakı əsərlərin öldüründüyü bildirir.

Almanların nəzarəti gücləndiyindən xeyli müddət ehtiyatlı hərəkat etməyə məcbur olan h.Mirzəxanov

BAŞ TUTMAYAN EDAM

həbs edilənlər barəsində ölüm hökmü verildikdən sonra edam olunmaq üçün onları qəbiristanlıq aparırlar. Bu hadisə ilə əlaqədar Fransa Müqavimət hərəkatının iştirakçı, tədqiqatçı Raymon Furnye (mühərribə vaxtı onun gizli adı "Komandan Şarl" olub) özündən "Döyüş meydənlərində" kitabında belə yazır: "Hadisənin şahidi olmuş Qurbanovun dediyinə görə möhkum olunanları məhkəmə hökmündən dərhal sonra qəbiristanlıqça aparmışlar. Yolda əsirlər mühafizəçilərin üstüne atılmış və qarşıqliqda yüksək maşının dan tullanmağa başlamışlar. Nəticədə beş nəfər helak olmuş, qalanları isə qaça bilmişlər."

Necə olub ki, qolu bağlı əsirlər silahlı mühafizəçilərə hückum çəkib, maşından tullanmağa çalışıblar? Bu, hansı şəraitde baş verib? Müqavimət hərəkatının veteranı, Tovuz rayonunun Qovlar qəsəbəsinin sakini Teymur Mustafa oğlu Əhmədov öz xatirələrində məsələyə belə aydınlaşdırıb: "1944-cü ilin iyun ayının 14-də həkim Mirzəxanovun kö-

FRANSADA

UYUYAN İĞİD

1944-cü ilin mart-aprel aylarında daha çox əsirin qaçıb partizanlara qoşulmasına şərait yaradır. Həmin dövrədə onun köməyi ilə Məmməd Həsənbəyovun rəhbərliyi altında 20 nəfər, Teymur Əhmədovun başlığı ilə 8 nəfər, Nuru Abdullayev başda olmaqla 30 nəfər meşəye qaçıb partizanlara qoşulur. Müqavimət hərəkatı veteranlarının xatirələrində göründüyü kimi, həkim Mirzəxanov təxminən 150-dək əsirin qaçıb partizanlara qoşulmasına kömək etmişdi. Lakin özü axıradək hərbi düşərgədə qalmışdı. Teymur Əhmədov öz xatirələrində bunun səbəbini belə izah edir: "həkim Mirzəxanov mənən bir neçə nəfərlə birlikdə qaçmaq üçün şərait yaradı. Bu vaxt o özü bütöv bir rota ilə düşərgədən çıxıb gedə bilərdi. Ona dedim ki, belə də etsin və sonra məsədə görüşək. Bildirdi ki, bu cur hərəkat etsə, faşistlər düşərgədə qalan bütün əsirləri güllələyərlər."

Sonuncu dəfə 30 nəfərin qaçması almanın daha çox hiddətləndirdi və onlar əsirlər arasında casusluq işini gücləndirdilər. h.Mirzəxanov və h. Məmmədov belə qərara gəlirlər ki, silahlanmış əsirləri faşistlərə qarşı qaldırmaqla partizanlara qoşulmaq vaxtı çatıb. Digər tərəfdən, keşfiyyatın verdiyi məlumatı görə bir neçə gündən sonra faşistlər əsirləri güllələyib Rodezi tərk etməli idilər. Ona görə də əsirləri avqustun 17-də gecə saat 1-də silahlı qiyama qaldırmaq qərrərə alıñır. Lakin əsirlər arasında casuslar bu haqda gestapoya məlumat verirlər. Avqustun 15-də gizli təşkilatın rəhbərləri ilə partizanlar arasında danişqlar aparmağa kömək göstərən Qırqori Romanyuk həbs olunur. Bir gün sonra isə gecə vaxtı həkim Mirzəxanov başda olmaqla gizli təşkilatın 15 üzvü həbs edilir. Fərzulla Qurbanov, Vəli Vəliyev, Qulu Quliyev, Məmmədhüseyn Yaqubov, həmid Qurbanov, Əli Həsənov, İsmayılov Heydərov, Paşa Cəfərxanlı da onların arasında idi.

başlanır. Bir neçə hitlerçini məhv edən həkim Mirzəxanov və onun dörd silahdaşı helak olur.

Faşistlər əsirlərin meyitlərini Ro-dezən iki-iüç kilometr aralıda, yolun kənarındakı cuxura atırlar. Komendantdan bu məlumatı alan kimi, həmin yerə yollandıq. Meyitlər tanınmaz hala salınmışdı. Güclə həkim Mirzəxanovu və ləzgi leytenant Nəsrullah Nasrullahov tənəzüyə baxıb. h.Mirzəxanovun özündən "Döyüş meydənlərində" kitabında belə yazır: "Hədiseının şahidi olmuş Qurbanovun dediyinə görə möhkum olunanları məhkəmə hökmündən dərhal sonra qəbiristanlıqça aparmışlar. Yolda əsirlər mühafizəçilərin üstüne atılmış və qarşıqliqda yüksək maşının dan tullanmağa başlamışlar. Nəticədə beş nəfər helak olmuş, qalanları isə qaça bilmişlər..."

AXTARIŞLAR

Fransa Müqavimət hərəkatında yaxından iştirak etmiş, bu ölkənin alman işğalçılarından azad olunması uğrunda mübarizədə qəhrəman-casına həlak olmuş, igit azərbaycanlı və ləzgi əsərlərin hünəri uzun müddət aşkarlanmayıb. həkim Mirzəxanovun ailəsinə cəbhə komandanlığından onun itkin düşməsi barədə məktub və sənədlər göndərilib, hətta Mircəfer Bağırov da belə məlumat verilib. Sonrakı illərdə respublikanın rehberi h.Mirzəxanovun adını bir neçə dəfə xatırlayıb. 1951-ci ilde həkimin həyat yoldaşı Sevdagül Mirzəxanova III çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputati seçilir və sessiyada çıxış edir. Tənəffüs zamanı Mircəfer Bağırov onu yanına çağırıldır və həkim Mirzəxanovun cəbhədən qayıtmadığını təessüfləndirib. Həmçinin bu işdə özünü də müəyyən darəcədə təqsirli hesab edərək deyir: "O dövrün şəraitindən doğan səhv'lərə yol vermişik." M.Bağırov həmcinin Azərbaycan Kommunist Partiyasının XVII qurultayındakı hesabat məruzəsində vətənin sədaqəti oğlu kimi h.Mirzəxanovun adını çəkir.

Qəhrəman həmyerimizin Fransadakı fealiyyəti ilə bağlı olaraq, uzun illər axtarışlar aparılıb. İlk növbədə onun övladları - 1963-cü ilde API-nin fizika-riyaziyyat fakültəsinin

bitirərək, pedaqoji fealiyyətə başlaşım Rəsim Mirzəxanov və Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutunda müəllim işləmis Miyase Mirzəxanova atalarının 1942-ci ildən sonrakı cəbhə taleyi ilə bağlı məlumatlar oldu etməkdən ötrü böyük səy göstərmişlər. Bu axtarışlarda onların amisi oğlu, adı Azərbaycan oxucularına yaxşı tanış olan yazıçı-jurnalist Nəsəddin Mirzəxanov da yaxından iştirak edib. Müxtəlif illərdə Azərbaycan yazıçılarından İmran Qasımov və Nuriaddin Babayev da h.Mirzəxanovun həyatı ilə maraqlanaraq, xeyli material toplayıblar.

Mətbuatda dərc olunmuş bir sərənət məqalələrdə həkim Mirzəxanovun şəxsiyyəti, əsl adı ilə bağlı fikirlər söylənmiş, "Vişka" qəzetiñin 29 aprel 1975-ci il tarixli sahında faşizm üzərində qələbənin 30 illiyi münasibətilə verilmiş "Onun əsl adı" sərlövhəli məqalədə bir dəfə Mirzəxan Məmmədovun əsl adının həkim Mirzəxanov olduğunu təsdiq edilmişdir. Sonrakı illərdə bu faktı Mirzəxanovlar ailəsində həkimin şəkillərini görəndən sonra onun döyüşü dəstləri, Fransa Müqavimət hərəkatının iştirakçıları Nuru Abdullayev, Teymur Əhmədov, Abbas Hüseynov, Fərzulla Qurbanov, Xələf Hacıyev, Dəxil Əsədov və başqları təsdiq etmişlər. h.Mirzəxanovun döyüş dostlarından naxçıvanlı Yaqub Əkbərov, tovuzlu Teymur Əhmədov, dağıstanlı Məhəmməd həsənbəyov isə öz xatirələrində göstərmişlər ki, o vaxt Fransada olarkən kapitan Mirzəxan Məmmədov onla-ra özünün Mirzəxanov həkim Ağası oğlu olduğunu, Qubada doğulduğunu, Sovet ordusunda mayor rütbəsinə daşıdığını demişdir. Nəhayət, Fransanın qəhrəman oğlu, Müqavimət hərəkatında komandan Rışar kimi səhrətənmiş Bernar Bonafu 2000-ci ilin noyabr ayında Bakıda olarkən Rəsim Müllə imasının şəklini ona göstərmiş, fransız qonaq h.Mirzəxanovu dərhal tanımışdır.

Bütün burlardan sonra 28 il əvvəl "Vişka" qəzetiñin yazdığı sözü bəzi müəlliflərin nəzərinə çatdırmaq yerinə düşər: "Rodezdə böyük qəhrəmanlıq göstərmiş bu adam həkim Ağası oğlu Mirzəxanovdur. Qoy insanlar onu əsl adı ilə tanışırlar."

Yaxşı olardı ki, həmvətimizin qəhrəmanlığını qələmə alan bütün müəlliflər də onun əsl adıyla səhəbəcəydi.

silə qeyd etmək olar.

həkim Mirzəxanovun qəhrəmanlığının xalqımıza çatdırılmasında Azərbaycan radiosu və televiziysi -nın da xidməti oxurdu. Respublika televiziysinin 1985-ci ilin aprelin 16-kı "Hüner" və 1988-ci ilin dekabrın 19-kı "Çay dəstgahı" verilişlərin -də h.Mirzəxanovla bağlı məlumatların tamaşaçılara çatdırılması neticəsində bəzi qəhrəmanın taleyi ilə maraqlananların sayı daha da artı. Axarlıslara Lənkəran rayonundakı Zölvə kənd orta məktəbinin müəllimi Əmir Məmmədov, Tovuz rayonunda müxtəlif vəzifələrdə çalışmış Nadir Budaqov, Qusar rayonunun Yuxarı Zeyxur kəndindən olan əmək və mühərribə veteranı Məhəmmədəsəl Səmədov kimi neçə-neçə xeyriyə insan qoşuldu. həmin verilişlərdən sonra vaxtile h.Mirzəxanovun rəhbərliyi ilə Fransa Müqavimət hərəkatında yaxından iştirak etmiş, bu ölkənin alman işğalçılarından azad olunması uğrunda mübarizədə qəhrəman-casına həlak olmuş, igit azərbaycanlı və ləzgi əsərlərin hünəri uzun müddət aşkarlanmayıb. həkim Mirzəxanovun ailəsinə cəbhə komandanlığından onun itkin düşməsi barədə məktub və sənədlər göndərilib, hətta Mircəfer Bağırov da belə məlumat verilib. Sonrakı illərdə respublikanın rehberi h.Mirzəxanovun adını bir neçə dəfə xatırlayıb. 1951-ci ilde həkimin həyat yoldaşı Sevdagül Mirzəxanova III çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputati seçilir və sessiyada çıxış edir. 1951-ci ilde h.Mirzəxanovun ailəsinə cəbhə komandanlığında həkimin şəkillərini görəndən sonra onun döyüşü dəstləri, Fransa Müqavimət hərəkatının iştirakçıları Nuru Abdullayev, Teymur Əhmədov, Abbas Hüseynov, Fərzulla Qurbanov, Xələf Hacıyev, Dəxil Əsədov və başqları təsdiq etmişlər. h.Mirzəxanovun döyüş dostlarından naxçıvanlı Yaqub Əkbərov, tovuzlu Teymur Əhmədov, dağıstanlı Məhəmməd həsənbəyov isə öz xatirələrində göstərmişlər ki, o vaxt Fransada olarkən kapitan Mirzəxan Məmmədov onla-ra özünün Mirzəxanov həkim Ağası oğlu olduğunu, Qubada doğulduğunu, Sovet ordusunda mayor rütbəsinə daşıdığını demişdir. Nəhayət, Fransanın qəhrəman oğlu, Müqavimət hərəkatında komandan Rışar kimi səhrətənmiş Bernar Bonafu 2000-ci ilin noyabr ayında Bakıda olarkən Rəsim Müllə imasının şəklini ona göstərmiş, fransız qonaq h.Mirzəxanovu dərhal tanımışdır.

Прошло более 30 лет с момента создания по личной инициативе Первого Секретаря ЦК КП Азербайджана Гейдара Алиева - кузницы национальных офицерских кадров - военного лицея им. Джумшуда Нахчivanского, аналога которому в то время в стране не было.

Предвидения руководителя республики оправдались. Теперь костяк Азербайджанской Национальной Армии - выпускники этой школы. За 30 лет своего существования военный лицей окончили тысячи молодых граждан Азербайджана. Офицерам молодой национальной Армии Республики было на кого равняться, с кого брать пример. Азербайджанская Демократическая Республика при создании своей Армии в 1918-1919 годах опиралась на знание и опыт таких прославленных генералов, как Самедбек Мехмандаров и Алиага Шихлинский. А затем комдивы Джамшид Нахчivanский и Гамбай Везиров, которые стали жертвами сталинских репрессий, в годы Великой Отечественной Войны генералы Ази Асланов, Махмуд Абилов, Аким Аббасов, Герои Советского Союза Зия Бунятов, Мелик Магеррамов...

Население Кусарского района помнит слова президента Гейдара Алиева, произнесенные им 3-го октября 1998-го года. Возложив в дань уважения венок к бюсту генерала-майора Махмуда Абилова он говорил: "Вы счастливы, что живете в таком прекрасном крае. Ваша история - героическая история. Исто-

рия беззаботного служения родной земле, родной Республике".

Да, Кусарский район всегда славился своими офицерскими кадрами, эта традиция продолжается и по сей день. В августе 2002-го года был первый

выпуск Азербайджанского Высшего Военного училища. Среди трех выпускников училища, которым вручил дипломы с отличием Президент Республики, двое - Решад Асланов и Ахмедага Исмиканов выпускники Кусарской школы №6. В 2002-м году получили офицерские погоны 5 выпускников училища из нашего района, а в 2003-м году их будет 12, среди них две девушки - Зарема Агаева и Хурман Новрузова, которые выбрали себе трудную профессию офицеров Военно-Морского флота.

Молодые офицеры не забывают героизм и мужество павших смертью храбрых в боях за Родину своих земляков Расима Ибрагимова, Эльшада Ахмедова, Чингиза Мустафаева,

Матлаба Кулиева, Джамиля Сафарова, Эльдара Мамедова, Афгана Гусейнова, Эльхана Юлалиева и других, которые навсегда останутся в памяти народа.

Национальный герой

Азербайджана, дважды награжденный орденом "Азербайджан байрагы" - командир соединения Ровшан Акеров - генерал-лейтенант, Командующий Пограничными Войсками Республики,

генерал-майор Эльчин Кулиев, дважды награжденный орденом "Азербайджан байрагы", заместитель Начальника Военной Академии полковник Шаир Рамалданов и другие являются выпускниками военного лицея им. Дж. Нахчivanского.

Хочу сердечно поздравить всех выпускников лицея, пожелать им крепкого здоровья, больших успехов в обучении и воспитании своих подчиненных, повышения боеготовности частей и подразделений, семейного счастья и благополучия.

За 70 лет своей жизни, из которых 30 лет прослужил в Вооруженных Силах и 20 лет будучи в запасе, я ни на один день не прекращал общения с молодежью, проводил то или другое мероприятие, направленное на военно-патриотическое воспитание. Армейские трудности всегда были, они есть и будут. Но они очень легко преодолимы, если готовить молодежь со школьной скамьи. Для этого необходимо улучшить материально-техническую базу военной подготовки.

Мы - офицеры запаса и в отставке, должны стремиться к тому, чтобы наша замена была достойной.

**Искендер КУЛИЕВ,
председатель Кусарского
районного совета
Добровольного Военно-
Патриотического Спортивно-
Технического Общества и
Конфедерации офицеров
запаса, полковник-лейтенант.**

В одном из номеров нашей газеты, мы вас познакомили с талантливым музыкантом, Рашадом Давудовым. Напомним, что Рашад родился и вырос в Баку, родители его из прекрасного уголка Кусаров - селения Гиль. Рашад хорошо владеет лезгинским, русским, азербайджанским языками. Среднее образование получил в школе №63 Хатаинского района. Закончил Бакинский Славянский Университет. Для друзей он является авторитетом. Его сверстники предпочитали слушать поп, реп, джаз. Рашад слушал не только поп или реп, но и национальную азербайджанскую музыку. Как и многие, он в восторге от исполнения Шовкет Алексперовой, Сары Гадимовой, Рашида Бехбудова, Гаджи-бабы Мамедова, и многих других корифеев азербайджанской музыки. Человек, который понял и полюбил их талант, несомненно, сам талант.

Сам он музыкой начал заниматься с 15 лет. С юности пишет стихи и сочиняет музыку к ним. Когда ему купили гитару, он понял, что это не просто семиструнный инструмент, а глубокая, живая философия. Ведь пальцы скользят по струнам велением сердца. Музыка, которая получалась, была душевной, загадоч-

ной и волнующей. Она создает настроение - хочется и плачет.

Он исполнял свои песни. Поначалу Рашад казалось, что это умеет каждый, каждый может ударить по струнам и запеть. Но его близкие услышав его, увидев его способности поняли, что рядом с ними, на их глазах рождается талант. Ближе всего он выбрал джаз, представителями которого были Кинг, Армстронг, Колтрейн.

Как истинный человек искусства, Рашад волнуется о будущем музыки, об отношении нынешней молодежи к ней. Сказать честно, Рашад обеспокоен тем, что молодых кроме "Dendi" и "Soni" и разных дискотечных мелодий ничего не привлекает. Большинство сегодняшней молодежи не в состоя-

работает над выпуском своего первого альбома. Как мы уже говорили, Рашад ушел из группы и занялся сольными выступлениями. Его

стиль - абстракционизм. Его не привлекает обычное, обыденное, уже наслушанное: "Мои песни близки к джазу. Но, честно говоря, они конкретного жанра не имеют вообще. Я сторонник освобождения музыки от рамок, но это не означает, что моя музыка хаотична, напротив, она - гармоничная..." Его выступления очень интересные и динамичные. Он может слиться с аудиторией, стать частью ее, увидеть себя глазами ее слушателя. Рашад не любит выступать в ресторанах, барах, где его музы-

ка не для души, а для слуха выпивших и накуренных. Серьезная музыка - для серьезных! - говорит он.

Когда Рашад слышит кавказские мелодии, в нем закипает лезгинская кровь: "Когда-нибудь лезгинская музыка будет лидировать везде." Он поклонник "Сувар" - ансамбля таких же талантливых, энергичных молодых людей. "Я с интересом наблюдаю за "Сувар"ом. Думаю, что программа этого ансамбля может с таким же успехом пройти и в Африке, потому что лезгинские песни в исполнении "Сувар" яркие, темпераментные и живые." Согласимся с удовольствием, истинное искусство и талант поймут и бедуины. Занимается ли Рашад лезгинской музыкой? - Да! Он мечтает сделать синтез джаза и лезгинских мотивов. "Этот синтез успешно прошел у турков ("Джейлан"). У нас это получится лучше." С разрешения руководителя ансамбля "Сувар" Рашад хочет превратить свою мечту в реальность. Одна из любимых песен Рашада в исполнении "Сувар" и его солиста Руслана Пирвердиева - это "Шагъдагъдин цукъ" ("Цветок Шахдага") Седагет Керимовой.

Надеемся в будущем услышать лезгинский джаз. Пожелаем Рашаду Давудову творческих успехов и удачи!

**Лена ШИХКЕРИМОВА,
студентка Дагестанского
Государственного Университета.**

МУЗЫКА-ЭТО ФИЛОСОФИЯ

ни отличить национальную музыку от дискотечной." Ведь музыка - это не только дискотека с ее "бум-бумами".

В данное время Рашад вернулся из армии. Он серьезно задумывается над карьерой и интенсивно

Великого драматурга А.Н. Островского /1823-1886/ называли и "русским Лопе де Вегой", и "Колумбом Замоскворечья", и продолжателем традиций Фонвизина, Грибоедова, Гоголя. Он автор пятидесяти пьес, многие из них - символы русской ментальности: "Бедность не порок", "Свои люди - сочтемся", "Бешеные деньги", "Волки и овцы", "Гроза", "Бесприданница" и другие "драмы жизни". Поэтесса Марина Цветаева, обладавшая особенной чуткостью к явлениям литературного языка, считала, что А.Островский достиг вершины языкового стилистического мастерства в своих жемчужинах драматургии. Однако он был связан не только с литературной жизнью России, но и являлся истинным патриотом, побывавшим во многих уголках страны, также и на Кавказе, в Баку. Об азербайджанских страницах жизни и творчества Островского повествуется следующее.

Осень 1883 года... Паровой катер вышел из присторной бакинской бухты и лег на курс зюйд-ост, чтобы круче обойти камни у Тюленевы мыса, которым обрывается в Каспий пещаная Шахова коса Абшеронского полуострова.

От городской набережной катер отчалил вечером, когда спала дневная жара и море совсем успокоилось.

Братьям Островским, Александру и Михаилу, здешнее октябрьское солнце показалось горячее, чем оно бывает в летний полдень над Невою или Москвой-рекой.

Морскую увеселительную прогулку устроил для них бакинский губернатор барон Гюбш фон Гросталь, высокий и тощий немец, фигура, бородкой и усами похожий на Дон Кихота Ламанчского. Он почтительно отвечал на суходеловые вопросы Михаила Николаевича - министра государственных имуществ, прибывшего сюда с правительственным поручением. Своего брата он пригласил в эту поездку, чтобы показать Кавказ, познакомить с деятелями Российской коммерции и промышленности, дать возможность отдохнуть от литературной работы... Тем временем, Островский-драматург разговорился на борту

со смуглым и неторопливым человеком в полуевропейской одежде, это был миллионер Тагиев, сын

азербайджанского бедняка ремесленника. Ныне он партнер и соперник знаменитого шведского предпринимателя Нобеля. Писатель расспрашивал его о нефтя-

соперничество с американцами. В свою очередь молодой предприниматель хотел узнать, какие достопримечательности успел посмотреть в Баку драматург.

постройки..."

Во время беседы из морской глубины стали обильно подниматься пузырьки газа, матрос перегнулся через борт катера, зажег спичкой тряпичку, смоченную керосином, и газ вспыхнул синеватым загадочным пламенем.

- Тут у вас недолго и огнепоклонник стать! - засмеялся драматург. Тагиев его поддержал и отметил, что еще недавно целые селения вокруг города поклонялись огню как богу. Вера со временем угасла, но и сейчас еще встречаются старики, предсказывающие гибель Земли, за то, что люди перевозили ее недра, извлекая нефть и газ...

Катер возвращался в Баку, лопасти винта оставляли легкую волну, берег сиял тысячами светлячков. В этот миг Островскому вспомнился Марсель, к которому он также приближался ночью. Но здесь на Каспии, все было как-то шире, таинственнее, а главное - роднее! И в этом собеседнике есть также нечто близкое...

После поездки на Кавказ, как отмечает сам драматург, была написана комедия "Без вины виноватые", дорогая для него во всех отношениях, на ее отделку было потрачено много труда и энергии.

Азад ШИРАЛИЗАДЕ

К 180-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ А.Н.ОСТРОВСКОГО.

"НА КАСПИИ - ВСЁ РОДНЕЕ!"

ных скважинах, которые называли "черной кровью земли", интересовался, как бакинцам удалось выиграть

сказки из "Тысячи и одной ночи". Видел в городе Девичью башню, дивился

моши этой средневековой

заключенных.

НОВОСТИ НА ВСЕ ГОЛОСА

ВМЕСТО ШТРАФОВ - РОЗЫ

Необычный метод борьбы с нарушителями дорожного движения избрала полиция города Ахмадабада. Она провозгласила кампанию: "Один день без штрафов". Для этой акции была выбрана пятница, когда улицы буквально забиты машинами, и водители стремятся расчистить себе путь, начисто позабыв о правилах езды. В означенный день полицейские, останавливая нарушителя, вместо требования денежного штрафа, вручали ему... розы.

Психологи из полицейского управления утверждают, что такой прием, во-первых, значительно улучшает имидж стражей порядка в глазах населения, а во-вторых, оказывает благотворное воздействие на психику водителей. В следующий раз, полагают эксперты, многие просто постесняются "выставить" казну на покупку цветка за нарушение правил.

СУДЬБА ПРАХА ЖОРЖ САНД

Многие французы возражают против переноса праха Жорж Санд в Пантеон. А представители французской ассоциации друзей Жорж Санд даже создали группу "противников экгумации". Они уже направили президенту Франции Жаку Шираку письмо протеста. Могила писательницы находится на семейном кладбище в Ноане, где Жорж Санд унаследовала от бабушки родовой замок с поместьем и прожила там практически всю жизнь. Идея о перенесении ее праха в Пантеон возникла у группы французских деятелей культуры во главе с актрисой Клаудией Кардинале - таким образом они предложили отметить 200-летие Жорж Санд в 2004 году. Затем эту идею поддержала наследница писательницы - 75-летняя Кристина Сант-Санд и бессменный организатор музыкальных фестивалей в Ноане Жан-иэль Клеман. Напомним, что недавно в Пантеоне был перезахоронен прах другого великого французского писателя - Александра Дюма.

ИЗ-ЗА СТРАСТИ К МУЗЫКЕ

Радиостанция BRMB, вещающая в британском городе Бирмингем, оштрафована на 15 тысяч фунтов стерлингов за организацию в августе 2001 года розыгрыша билетов на местный музыкальный фестиваль. Чтобы получить заветный билет, участники конкурса должны были просидеть определенное время на блоках из искусственного льда.

В результате розыгрыша четверо меломанов с тяжелыми обморожениями ягодиц оказались в больнице. Троє из них провели в лечебном учреждении 10 недель. Из-за безмерной любви к музыке конкурсантка лишилась на ягодицах не только кожи, но и подкожного жира с мышечной тканью.

Руководство BRMB выразило сожаление в связи с произошедшим. Впрочем, ледяной конкурс - не первая эксцентричная идея бирмингемских радиовещателей. Четыре года назад в ходе еще одного розыгрыша они умудрились зарегистрировать брак между людьми, которые встретились в первый раз. Молодожены отказались от совместного проживания через три месяца.

ПЫТКА ИСКУССТВОМ

Испанский историк искусства Хосе Миликуа, обнародовал сенсационные сведения о том, что во время гражданской войны в Испании 1936-1939 годов абстрактная живопись использовалась как орудие психофизических пыток заключенных. В специальных камерах в тюрьмах Барселоны стены и потолок были разрисованы сюрреалистическими и абстракционистскими мотивами. В качестве образцов - картины Кандинского, Вазарели, Кlee, Иттона и других художников-новаторов той эпохи. В частности, использовался фигурирующий практически во всех работах по истории кино плакат к первому кинофильму Луиса Буньюэля и Сальвадора Дали "Андалузский пес", на котором показан широко раскрытый глаз, который взрезают бритвой. В камерах, называвшихся "цветными", создавались такие условия, при которых заключенные могли заниматься лишь

тем, что часами рассматривать рисунки, на которых были одни геометрические фигуры и пропорции. Это, по словам Миликуа, окончательно расшатывало нервы заключенных.

АСТРОНОМЫ ПРОДОЛЖАЮТ БДЕТЬ

Астрономы не сидят без дела, любуясь звездами, а день и ночь отслеживают направляющиеся к земле астероиды. Они уже обнаружили свыше 600 небесных тел диаметром полмили и больше, у которых есть шанс столкнуться с Землей. Среди самых опасных - осколок диаметром 750 метров, который приблизится к нам в 2049 году. В то время как в ряде стран урезают финансирование службы слежения за опасными небесными телами, в США НАСА получает огромные средства для слежки за астероидами.

ЛЕЧИТЬ НУЖНО ЛЮДЕЙ

Самый богатый человек планеты, основатель Microsoft Билл Гейтс очень популярен на ВЭФе - его слово может оживить или уронить мировые рынки. Выступление Гейтса оказалось неутешительным, поскольку он не ждет роста высокотехнологичной индустрии. Однако Гейтс призвал работать ради будущего - вкладывать деньги в научные и технологические разработки. Причем одним из главных направлений Билл Гейтс назвал медицину и объявил о создании фонда для глобальных исследований в области здоровья. И сделал первый взнос - \$ 200 млн.

ДЕДУЛЯ - РЕКОРДСМЕН

100-летний американец Эверетт Хосак продолжает выступать в беге и плавании и выигрывать награды. Недавно на эстафетных стартах в Филадельфии он установил очередной мировой рекорд

для своего возраста, пробежав 100 метров за 43 секунды. 60 метров он преодолевает за 27 секунд. Ему также принадлежат возрастные мировые рекорды в метании диска, молота, ядра и прыжке в длину. Эверетт убежден, что для долгой жизни нужно больше двигаться, и следует своему правилу, бегая каждый день. В год он участвует в 10 соревнованиях. Старческий спорт в США сейчас переживает времена расцвета, и пожилые ветераны любят похвастаться хранящимися у них дома спортивными наградами.

СПИДОНОСНЫЕ МУХИ В ЕВРОПЕ

Во всем мире сейчас 22 миллиона жертв СПИД-а. Ученых возникла версия того, как появилась смертельная болезнь. Уже доказано, что носителями вируса были африканские шимпанзе, которых убивали охотники и торговали их мясом на местных рынках. А там их крошку посыпали кусачие мухи, которые жалили людей. Сейчас насекомые обнаружены в Европе, и медики призывают всех граждан опасаться мух.

МОБИЛЬНИКИ И ЭПИДЕМИЯ

Британские правительственные эксперты с грустью оповестили публику о том, что все средства защиты от вредного излучения, используемые в мобильных телефонах, в том числе и колпачки на антennaх, якобы поглощающие радиацию, не дают никакого эффекта. Не помогают даже наушники, поскольку телефон все равно находится где-то рядом с телом человека и поражает излучением его внутренние органы. Между тем уже отмечено, что увеличение пользования сотовыми аппаратами совпало с заметным ростом онкологических заболеваний.

НЕМЕЦКИЙ ПРОЕКТ В ДЕЛЕ

Федеральным Правительством Германии подготовлен 2-х летний проект оказания помощи развитию частного сектора здравоохранения в Азербайджане. Срок проекта с сентября 2002 по сентябрь 2004 года. Целью проекта является привлечение к тесному сотрудничеству работников здравоохранения Азербайджана. 50% проекта финансируется Правительством Германии, а остальные 50% частными врачами Азербайджана.

Проектом предусмотрено приобретение новейшего медицинского оборудования. Подготовлена специальная программа - калькуляционная система, облегчающая бухгалтерский учет в медицинских клиниках.

Немцы тесно сотрудничают с клиниками "Оки" в Кусарах и "Саххат" в Баку. Также проведены переговоры с учредителями Центра Китайской Медицины "Инам" в Баку и "Farm Qafur" в городе Тауз. Эти две клиники в скором времени также начнут сотрудничать с немцами.

В рамках проекта в течении 2003 года в клиниках "ОКИ" и "САХХАТ", будут принимать больных 10 врачей из Германии, которые представляют разные области медицины, в том числе актуальные на сегодняшний день в Азербайджане детскую неврологию и ортопедию.

В настоящее время один немецкий практикант работает в клинике "Саххат", а один азербайджанский врач проходит обучение по ультразвуковой диагностике в одном из университетов Германии.

Обо всем этом рассказал нам медицинский экономист, консультант AGEG, доктор Хайнеке Вернер, не-

haqqında demək olar ki, çox az ya-zılan, lakin ən məhsuldar və sevimli bəstəkarlardan biri Elza İbrahimova sanki uzaq, yaşlı bir adaya çəkilmiş kimi-dir. Təbiətən reklamdan çox uzaq olan Elza xanımın sənəti haqqında xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə fikirlərini belə açıqlayıb: "Elza İbrahimova mahni janrında lövhə ustasıdır. O, gözle görünən dünyanyanın deyil, görüne bilməyən, içəridən bizi dalgalandıran hisslerin, həyəcanların, bir sözlə, iç dünyamızın rəssamıdır. O, səsler-dən toxuduğu nəğmə naxışlarında bizə ovqatımızı, öz iç dünyamızı göstərir. Nəğmələrinin verdiyi bəsirət gözü ilə o bizi özümüzə, daxili aləmimizə baxmağa məcbur edir. Biz gözlərimizin önündə kərənək kimi uçan sehrli səslerin arxasında getməye bilmərik. Onun nəğmələrindən gözəgörün-məz səsler predmetləşir, gözəgörünen arzulara, duyğulara çevirilir. Bax, budur əsl böyük sənətin gücü və sehri". Məhz bu gücün və sənətin sayəsində Elza xanım elə musiqi bəstələmiş ki, indi də həmin şərqilər əsl milli Azərbaycan mahnilarıdır. Elza xanımın musiqisi elə hiss və həyəcanla doldur ki, ona sakit qulaq asmaq mümkün deyil. Unudulmaz səirimiz Əli Kərimin sözlərinə yazdıığı bir mahnidakı sözlərə fikir venir: "Qayıt menim güllüm, qayıt bu yere, qayıt sahmana sal bu kainat..." Elza xanımın mahniları ona görə qiymətlidir ki, bu əsərlərdə hər kəsin duyğuları əks olunur. Adama bəzən elə gəlir ki, bu mahni məhz sənin üçün yazılıb. Bunun da əsas səbəbi hə-bə-təkarın musiqisinə xas olan lirikanın hə-yatdan alınmasıdır. Onun mahniların da çox ritmi sürətdə bəzən böyük bir eşqin dastarı, bir sevənin bütöv bir həyatı əks olunur. Neçə illərdir ki, "Məhəbbət qürbətə gedərməsi" mahnısını sevə-sevə dinləyirik. Və bu məşhur nəğmanın nə sözlərində, nə də musiqisində yad bir xal, nəfəs duyulur. Elza İbrahimovanın yaradıcılıq uğurlarını şərtləndirən əsas amillərdən biri odur ki, o, musiqisi ilə yəni bir ömr verdiyi mətnin sözlərinə xüsusi diqqət yetirir. Təqdirəlayıqdır ki, o, sözün qədrini bilən bəstəkar olduğundan hər şərədə mahni yazmaz. Bu düzgün seçim nəticəsində Elza xanımın mahni-

ları illərdir ki, həm müğənnilər tərəfindən ilhamla ifa olunur, həm də dinləyicilər o nəğmələri çox sevirler. Elza xanımın mahnilarını kimlər oxumayıb? Unudulmaz Rəşid Behbudov, Şövkət Ələkbərova, Güləşa Məmmədov, Flora Kərimova, Mirzə Babayev, Oqtay Ağayev, İsləm Rzayev, Natəvan Şeyxova, Akif İslamzadə, Elmira Rəhimova, İlhamə Quliyeva, Ayboniz Haşimova və başqları döñə-döñə bu istedadlı bəstəkarın yaradıcılığına

vun dəfn mərasimi məhz bu mahnının sədaları altında olmuşdur.

Saysız-hesabsız mahnilar müəllifi Elza xanım həm də Azərbaycan operasının zənginləşməsində xidmət göstərən istedadlı sənətkardır. Onun hüseyn Cavidin eyniadlı əsəri əsasında yazdığı "Afət", Qarabağ dəndləri ilə bağlı bəstələdiyi "Yanan laylalar" (Rəmiz Heydər) operaları yəqin ki, opera və balet səhnəmizdə nə vaxtsa nümayis etdiriləcəkdir. Hazırda o, "Şeyx Şamil" operası üzərində işləyir. Elza xanımın duyğularından qopan "Neftçi-lər" himni də qiymətli musiqi əsərlərindən biridir.

Elza İbrahimovanın mahnılardan hiss-həyəcanla bərabər qəribə düşüncələr də süzülür. Onun elə nəğmələri var ki, insanı özü ilə bir növ hesabata çəkir, ötenlərə nəzər salır, galəcək barəsində düşündürür. Əslində Elza xanımın musiqisi həyatın özü qədər min rəngli, min nəfəslidir və hər nəğmədə də bir insan taleyi yaşıyır. Elza İbrahimova məhz tələlər üçün nəğmələr qoşan istedadlı bəstəkardır. Sənətkarın qanadlandığı nəğmələr məhz bəhar çiçəklərindən rəng və ömrənən həmişə təravətlidir. Bir mahnida deyildiyi kimi, "Dünya köhnə dünyadır, sevgiləri təzədir". Bax, bu sevgiləri təzə dünyanyanın köhə abhavasından süzülən nəğmələr bizdə bir "nostalqiya" yaradır. Yaxşı ki, dünyada sözün, musiqinin hər hərfi-nin, notunun üzərində diqqətlə işləyən belə məsuliyyətli və peşəkar sənətkarlar var. Yoxsa musiqili meydallardakı səoudan cana doyan insanlar əsl sənətin tükəndiyini hiss edərdilər.

Onun ayrı sənəti yoxdur. Mənali ömrünün demək olar ki, hamısı sırmayı dillərlə təməsda keçir, yazır, yaradır. Həc başqa umacağı da yoxdur. Amma şərəflə əməyi istər xalq, istərsə də dövlətimiz tərəfindən həmişə layiqince qiymətləndirilir. Elza İbrahimova Azərbaycan incəsənətinin, musiqisinin inkişafında göstərdiyi xidmətlərə görə cənab Heydər Əliyevin sərəncamı ilə respublika prezidentinin fərdi təqəlüdünə layiq görülmüşdür. Musiqisevərlərin sevilməsi olan Elza İbrahimova bəstələdiyi mahniları ilə onu dincəyənlərin qəlbine işq salır. Ele bir işq ki, bu işq həmişə ürokleri ilhamla getirir. Buna həm də emosional sənət çağırışı deyərlər. İnsan daim gözəlik və yaşamaq haqqında fikirləşir. Buna görə də Elza İbrahimovanın hər bir nəğməsi insanın bütün düşüncələrində, duyğularında dərin iz buraxan bir hekayətdir.

Flora Xəlilzadə,
"Azərbaycan"
qəzetinin müxbiri

SƏSLƏRDƏN TOXUNAN NƏĞMƏ NAXİŞLARI

müraciət ediblər. Mərhum Rəşid Behbudov Elza xanımın mahnilarını xüsusiətə sevmiş. Dünyanın bir çox ölkəsinə dolaşmış bu böyük sənətkar hər yerde məhz Elza xanımın vətən haqqında yazdığını bu mahnını xüsusi şövqələ oxuyarmış:

*Cəmənənin qonan şəhədən,
Dağlarına əsən məhdədən,
Doya bilmirəm.
Bir anamdan,
bir də səndən
Doya bilmirəm...
Nəğmə dolu bir ürəyəm,
Torpağına baş əyərəm,
Ey Vətən!
Görkəmlə müğənni Rəşid Behbudo-*

SAMI AYDEMİROĞLU

ΤΕΡΣİNƏ

Sözün avandımı, tərsimi çıxdı?
Mənim təleyimdə hər şey tərsinə.
Avand iş görənin dərsimi çıxdı?
Onda uğursuzlar getsin dərsinə.

Bir də görürsən ki, bir buyruq olur,
Çalışıb, elləşib iş yardımır.
Sənin zəhmətinə bir quyruq qoyur,
Buyruqcu: - Al gəldi bu da tərsinə!

Əylilr həyatda mizan-tərəzi,
Anlaya-anlaya mat qalır adam.
Femida, hardasan, haqq ilahesi,
Gəl çıx ki, yadımdan çıxmışın adım.

Bu ilin fevralın 14-də qəzetimizin yaxın dostu və təəssübəsi Sami Aydemiroğlunun 50 yaşı tamam olacaqdır. Ömrünün 25 ilini pedagoğkaya həsr edən, gənc nəslə Azərbaycan dil və ədəbiyyatı fənnini sevdiren Sami müəllim elmi axtarışlar da edir. O, coxdan üzərində çalışdığı dissertasiyasını müdafiə edib filologiya elmləri namizədi olmağa hazırlaşır. Sami həm də şairdir, onun şerləri vaxtasıri respublika mətbuatında dərc olunur. Sami Aydemiroğlunu 50 illik yubileyi müناسibətlə təbrik edir, ona cansağlığı, uzun ömür və yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

Ağlısız özünü ağıllı sanır,
Savadsızın bəxti diş altındadır.
İlahi, bəs nəden haqq istəyin,
Qisməti həmişə daş altındadır?

Daşlı, kəsəkdir ömrün yolları,
Mənim təleyimdə hər şey tərsinə.
Bəxti özündən tez duylanların.
Söylə zəhməti nə, söyle dərsi nə?

AY İLIQ TƏBƏSSÜM

Səni tanışandan həlim olmuşan,
Mən səni görəndən necə dəyişdim!
Bildim doğma baxış, bildim nə imiş!
Ay iliq təbəssüm, güçünü gördüm.

Bəs onda bu dəyiş-dülyüs nə imiş?
Günahım nə idi, suçumu gördü?!

Təmən əsəblərim qayğıya möhtac,

Ona siğal çəkir şer-gəlinlər!
Ac, indi olsa da, gözlərini aç.
Gör ara-bərədə, gör nə deyirlər!

Qələmim baltayla, bel ilə sirdəş.
Bu yay dəryaz-əlim yolumu gözərlər.
Bu dünya oyundu, yoxdu oyundaş,
Yollara boylanar, cütünü izlər.

Yolumun üstünə daş fırlayanlar,
Qarından aşağı başını saxlar.
İlahi, bu ağır daşı kim saxlar?
Bu boxtısız ömrümə vaxtsız gəlmisən!

SƏN OLmadın

Məndən sonra anlaysan, bilərsən,
Sənən üçün kim olmuşam, kim idim!
Dərd, qəməni öz-özünlə bələrsən,
Qulağına bir ses gelər, kimindi?!

Deyərdin ki, kol dibi evim olsun!
Ancaq məni anlayan ərim olsun!
Ev də oldu, ər də oldu, nə olsun,
Sən olmadın, sən olmadın, olmadın.

Dözlüməm yox nə qeybətə, nə sözə,
Köhnə palan eşələdin, çıx üzə.
Daha gecəm qarışdı ki, giündüzə,
Sən olmadın, sən olmadın, olmadın.

Etiraflar dirilmez ki, insani,
Kimə gərek gözlərinin leysan?!

Çətinli yox, həlli edəydiñ asanı,
Sən olmadın, sən olmadın, olmadın.

Qayğırla hey üz-yəz qalandım,
Cavan ömrüm heç nə üstə taldanı.

Nə deyirsən, di gel bu da yalandı?

Sən olmadın, sən olmadın, olmadın!

СУТХАР БУЛАХ

КъубадинХъимилринхъуре "Сутхар" тъвар ганвай ибулахдинхалисант тъвар "Стхайрин булах" я.

Зи дуст Нияз, гыкыл я гылар Сутхардин,
Звал къачуна ргазвани рикливай?
Ван чызыла виринриз чи булахдин,
"Ша, ша" лугъуз ийизвай чун рекывай.

Дагъларикай арха кына къегъал хыз,
Лугъузвани мадни верци мания?
Лезги чилин къарай кважый хиял хыз,
Аватла ам, мецел тегъиз дердияр?

Чи тамариз, чи багълариз, түлариз
Вуч лугъузва йифиз-юкъуз булах на?
Риваятар түккүльнават стхайриз,
Ийизван мад къегъалвилер уртах на?

Лугъуз-хуърез, гыар пакамахъ къавчин яз,
Чи таватри ялзувани ятар ви?
Гынкъван чылв я тақуна вун Исламаз,
Халкъдиз къуллугъ авунихъ я баҳтар ви.

Мирфеттарни Мұслим халу ял яғыз,
Мад ви кылил къвевзвани, лагъ, булах зи?
Гъазур я зун тесніф ийиз, цар къызыз,
Чан рикл алай Хъимил хуърун дамах зи.

Ислам МУСАЕВ,
Баку.

“САМУР”ДИН МЕКТЕБ

Рикіл хвена қанзакай тіварар

ЧІЕХИ АЛАҚҮНАР АВАЙ КАС

Алатай виши йисан сифте кылера халқынан сейли хәйи лезгийрикай садни Гөмбет мұаллим я.

1880-йисуз чи республикадин Көх районда дидедиз хәйи Эфендиев Гөмбет көлелуна, гүакының көзептаптан чаларал рикіл алай кас тир. Сифте яз ада вичин буба Мегъамедавай турукта араб чалар чирна. Гүгъүнлай жегыл гадаи урус чалаз майилвал көлүрнана ва көлүн патал Урасатдиз фена.

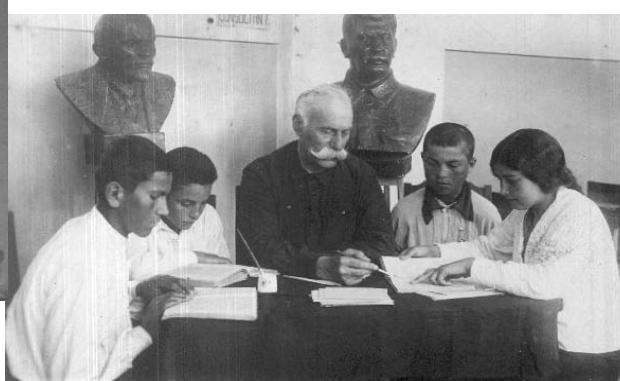
Са вахтунда Г. Эфендиева Көхадин мектебіра урус чалан мұаллимнің көлахазы башлашина. Гүгъүнлай та-

лук идарайры вичихъ алақұнар авай гададивай Закъаталадин педучилиштеда көлахан тәлабна. Ина ада мұаллимнін ва аялрин гүйрет көзанышна.

Са шумуд йисан көне Гөмбет мұаллим республикализ сейли хана ва

далди Гөмбет Мегъамедан хва Эфендиев Ленинан ордендиз лаихху акуна. Ам чи республикада Ленин орден көачур сад лагъай мұаллимнікай я.

1939-йисуз Азербайжандай Москвадағы мұаллимнін арада Гөмбет Эфендиевни

Шикилар 1940-йисуз яғынайды я.

авай. А вахтунда СССР-дин ресми мұаллимнің ордендиз Ленин орден көачур сад лагъай мұаллимнікай я.

Гөмбет мұаллимнің хәтин чіехи алақұнар ва бажарагь авай мұаллимнің гүйківан пара хәйитла, халқыны гүйківан савадлу жеда."

Гүгъүнлай и реке вичин алақұнар давам авур, халқынан гүйківан зөгметар чүгүр Гөмбет Эфендиевнін умур жегыл несилдиз чешне я.

Гүлхар Гүлиева

Катран мұка кард жеда.

Лезги халқынан мисал

ЧИР ХАЙИТИА ХЪСАН Я

СА ТІВАР АЛАЙ ПУД ХҮРЬ

Лезгийрин са риваятда икі лугъузва: "Садра Көбүдай пуд лезги көгінде душманынан галас женг чүгүнна яргъарыз актантай: Абур стхай тир: Векер, Гөзөр, Нишкер. Чапхунчияр чукурай пуд стхади пуд чадал пуд хүрүннен күтүнай. Векера вичин хүрүн Шандагъ, Гөзөр, Нишкера Испик тівар ганай. Монголри чи чилериз басрух гайила и хүррер чукүрнай..."

Вахтар алатна. Испиктин хүрь XIII-XIV виши йисара хәнчін көптар расдай меркездиз элкүвена ва виризи сейли хана. Испикинде көліллар расай көптар неинки Көлілдін, гүакының Рагъәкъедай патан улыквейрин савдагарини гөвөсделди көчүдай. Күтүнгө Испика исятдани "Күм" тівар алай күнде ава. "Күм" көліллар хәнчін көптар кана арадыз гүн патал раснавай күлаз лугъудай.

1966-йисан залзала себеб яз Дағыстандин Испик хүрүн ағылайрын са паяр "Дүгүн" лугъудай чадалык күнде ава. Гила Дағыстанда Күтүнгө Испик ва Цийи Испик тівар алай күнде ава. Көбүдай авай Испик хүрүннен вичин тівар хөнене.

ХЪИМИЛВИЙРИН РАХУНАР

ЛезгичаланХъимилговордамен-
фяткъаузызигафарчилтера-
турныйчалазхасжүредава, самаса
жүредалуғуда. Имкөхөлгала зама-
лануя?

Шамил ХИЙИРБЕКОВ,
Куба.

Хъимилвийрин рахунри лезги чалан маҳсус говор төшкілзала. Куба райондін Хъимил ва Хамзаз райондін Хъимил кылахан хүррера яшамыш жөзвай лезгийри лезги литературын чалалай тафаватту яз, **а**, **о**, **ы** хыттан ачу сесерекай мен - фят көчүзва.

Санлай лезги литературный чала ачу сесер ругуд ава: **а**, **и**, **у**, **ү**, **э**, **я**. Ина анжак урус чалан атай гафара **о** ва **ы** сесер ишлемиша. Амма хъимилвийри абуруқай гүакыни чин адедтін рахунра менфят көчүзва. Абуру лугъузваи **а** ва **ө** хыттан ачу сесер лезги литературный чала ишлемиша.

Чи тівар-ван авай алым Шемседдин Саадиева вичин "Лезги чалан Хъимил говор" тівар ганвай макалада көнендейтін, хъимилвийри 9 ачу фонемдік менфят көчүзва. Гавиляй абуру са бази лезги гафар ағадында ганвай көйдада лугъуда:

маркв	морк
свас	сос
хъвехъ	хъвехъ
зверун	зорын
сав	сов
яру	йары
лацу	лацы
зурзун	зырын
нуық	ныц
руш	рыш
мурк	мырк
иер	айыр
мекви	майы
гъери	гъари
муытъ	мөйг
жагъурун	чыгырын
вугун	йығын
ругун	йыргын
гъвеччи	гъуччи
ваикімад.	

маркв	морк
свас	сос
хъвехъ	хъвехъ
зверун	зорын
сав	сов
яру	йары
лацу	лацы
зурзун	зырын
нуық	ныц
руш	рыш
мурк	мырк
иер	айыр
мекви	майы
гъери	гъари
муытъ	мөйг
жагъурун	чыгырын
вугун	йығын
ругун	йыргын
гъвеччи	гъуччи
ваикімад.	

ЧИДАЧТІА - ЧИРА!

Лезгилифрикайдузыменфяткъачунпataldiagъadihъgalay
гъарфарғынкъидатлавакілдатлачира

Гъ - гъуцар, гъал, гъаб, гъуль, гъвергъвер, гъед
Гъ - гъуль, гъекъ, гъер, гъуль, гъерт, гъульмет
Къ - къав, къай, къад, къеме, къвал, къен
Къ - къвал, къал, къвед, къенер, къел, къил, къев
КІ - кілас, кіл, кілах, кіубан, кіам, кіунчі
ПІ - піни, пілпі, пір, піузар, піл, півіті
ТІ - тіланур, тілапар, тіач, тівал, тіуб, тіенкъ
Ү - үльчи, үзден, үзлен, үлүльган, үнүнг, үңүн
Хъ - хъалхъам, хъалхъас, хъама, хъач, хъвехъ, хъварц
Хъ - хъар, хъел, хъирхъам, хъахъ, хъурхъур
ЦІ - ціай, ціайлапан, ціам, цілих, ціл, ціеків
ЧІ - чагъан, чаті, чемерук, чичі, чигъичігъ, чиж

ЦИЙИ КТАБ КІЕЛДАЙБУРУН РИКІЯЙ Я

Чи ватанә-
гылы, Кылар
райондін
Эчлехүре
дидедиз хәйи
Дағыстандин
искусствой-
рин лайиху
деятель, лез-
гийрин тівар-
ван авай ком-
позитор, ша-
ир, драма-
тург ва про-
заик Асеф
Мегъманан
Магъачала-
да "Зун галализ" тівар ганвай цийи
ктаң басмадай акъатнава. Ктабда
шаирдин хәягъай эсерар гъатнава.

Хайи чилин иервал, ана яшамиш
жөзвай инсандин рикін жумартвал-
ни такабурлувал көлүрзазай и ктаб
пуд паюникай: гөзелрикай, шири-
рикайни манирикай ва поэмайри-
кай ибарат я. Сейли шаирдин цийи
ктаң келдайбүрүн рикіяй я.

ИЕР МИСЛИМАТ

Худ. Сейфеддин Сейфеддинов

ДЖИНСОВАЯ БОЛЕЗНЬ

Если вы видели хотя бы несколько клипов с Бритни Спирс и Кристиной Агилерой, то наверняка обратили внимание на их джинсы. Они столь низко сидят на бедрах, что дальше некуда.

Джинсовую болезнь описал доктор Малвиндер Пармар, работающий в больнице Таймминс энд Дистрикт в провинции Онтарио, наблюдая за тремя молодыми женщинами в возрасте от 22 до 35 лет. Все они подолгу, от 6 до 8 месяцев, носили джинсы. Все три женщины жаловались на неприятные ощущения в виде покалываний и чувства жара на боковой поверхности бедра.

Эти симптомы были столь ощущимы, что заставили женщин обратиться к врачу.

Причина болезни, которую во всем мире называют синдромом сдавления бокового кожного нерва, оказа-

лась простой. Подобные джинсы должны очень плотно обтягивать дамские бедра, чтобы не упасть. Этого было достаточно, чтобы оказывать давление на нерв, снабжающий своими окончаниями боковую поверхность бедра.

Официальное название болезни "парестетическая мералгия Бернгардта - Рота". Эти два врача описали болезнь еще в конце XIX века. А термином "парестетическая мералгия" обозначают особые неприятные ощущения в области бедра, которые трудно назвать болью. Обычно это покалывание, онемение, чувство жара, распирания, ползания мурашек. Все симптомы как раз и были у канадских женщин. И если сегодня болезнь связывают с одним из символов сексу-

ального раскрепощения, то раньше она была связана с таким символом строгой морали, как корсет. Этот предмет туалета тоже сдавливал нерв в месте его прохождения под так называемой паховой связкой. В принципе такое же сдавливающее действие могут оказывать толстый бумажник в кармане, низкий и тугой ремень, автомобильные ремни безопасности, бандажи.

Все три канадских пациентки выздоровели без лекарств через 1-1,5 месяца. Им понадобилось отказаться от звездных джинсов, перейдя на одежду свободного кроя. Если не сделать это вовремя, то могут возникнуть изменения паховой связки и болезнь приобретет более упорный характер.

КСТАТИ!

ПЬЯНИЦ РАССТРЕЛИВАЮТ

Самые радикальные меры по искоренению пьянства принимаются в Иране. Недавно суд Тегерана приговорил к смертной казни через повешение 19-летнего юношу, которого полицейские в третий раз задержали в состоянии опьянения.

Известно, что в мусульманских странах запрещено употребление спиртных напитков. В Иране людей, уличенных в таком пристрастии, нещадно бьют плетьми, если поймают в первый раз. Попавшихся пьяными во второй раз уже лупят палками. Однако если такие предупредительные меры не помогают и человек попадается нетрезвым в третий раз, то ему полагается смертная казнь.

Вот юнца и решили повесить в назидание другим пьяницам. Однако, как сообщает Би-би-си, он еще может избежать "вышки", поскольку уже публично покаялся и осудил свое пагубное пристрастие.

"САМУР"

Главный редактор
Седагет КЕРИМОВА

Адрес редакции:
370146 Баку, Метбутат
проспекты, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.
Тел/Факс: 32-92-17
e-mail: samur83@yandex.ru
www.samur-press.narod.ru

Расчетный счет
26233080000
1-й Ясамальский филиал
ОУАБ г.Баку
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег. № 78

Тираж: 2000

Индекс: 5581

ГАФАЛАГ

- ларпі** - плеск
- лакъян** - ниша (в мусульманской могиле, куда кладут покойника)
- лакъандин къван** - камень, которым закрывают нишу в могиле.
- лакі** - пятно на материи
- лам** - шарқұнтың күгүн - играть в чехарду
- легв** - 1) лоханка; 2) ванна
- пегъ** - заросли камыша
- лекъен** - пантера
- лекъун** - запевало
- леме авун** - измучить
- лемкъе** - жижа, гуща
- ли** - шкура (буйвола, быка)
- магъ** - спица (в колесе)
- магъын** - слоновая кость
- магъут** - сукно
- мадара** - экономия
- мазу, мазу як** - филе, нежирное мясо
- макъ** - 1) сало, жир; 2) рак (болезнь)
- малла** - күткүтіл - удод
- мандав** - 1) холка (лошади); 2) горб (верблюда)
- мансур** - моток, намотка
- марцар** - черемуха
- махъван** - темно-коричневый
- мац** - глиняная палочка над очагом
- мацлахай** - 1) кривляка; 2) стиляга
- машах** - рысь
- мике** - сок, нектар
- миян** - удобрение.
- миян чил** - удобренная, хорошая земля.
- мукұрунці** - сосулька
- мумаж** - мягкий, пластичный
- мурз** - лезвие, острье (чынудин мурз)
- мурс** - пlesень
- муғыъу** - ежегодно засеваемое поле

ОБЪЯВЛЕНИЯ

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ "САМУР"!

На нашу газету можно подписаться коллективно и индивидуально. Годовая подписка составляет 24 тысячи манатов.

Редакция готова организовать продажу "Самур" в любой точке Азербайджана и Российской Федерации. С вопросами можно обращаться по тел: 32-92-17.

ПО ПРОСЬБЕ ЛЮБИТЕЛЕЙ ЛЕЗГИНСКОЙ МУЗЫКИ

В начале нового - 2003 года в поселке Сахиль города Баку состоится концерт лезгинского инструментального ансамбля "Сувар". Принимаются заявки на приобретение билетов. Справки по тел: 31-45-59.

КУРСЫ ТАНЦЕВ

Для желающих научиться красиво танцевать "Лезгинку" организуются профессиональные и любительские курсы при ЛНЦ "Самур".

Тел: 32-92-17.

ПЕРВЫЙ ДИСК "СУВАР"!

Принимаются заявки на приобретение компактного диска лезгинского ансамбля "Сувар".

Тел: 32-92-17.